

Een G voor gedrag Gedragsregels in het basisonderwijs

Regels zijn in het basisonderwijs de gewoonste zaak van de wereld. Vanaf dag één leren de kinderen om hun jas aan de kapstok te hangen, niet te hollen in de gangen, elkaar niet te storen in de klas, et cetera. Net als in het verkeer zorgen deze regels ervoor dat kinderen en medewerkers op school samen kunnen leven en werken.

In de afgelopen twintig jaar zijn de gewone dagelijkse regels verfijnd op deelaspecten van het dagelijkse schoolleven. Er waren wel regels voor de praktische gang van zaken, maar regels voor sociaal verkeer ontbraken. Zo kwamen er regels om pesten te voorkomen en regels voor personeel betreffende de omgang met kinderen. Sommige scholen stellen gedragsregels voor ouders op. De bedoeling achter deze regels is het veiligheidsgevoel van de kinderen, hun ouders en het onderwijspersoneel te vergroten.

Natuurlijk kan niet alles in regels worden vastgelegd, maar regels zorgen wel voor duidelijkheid: *Zó zijn wij dat gewoon!*

Basisschool De Wonderboom in Amersfoort kent zeven Gouden Regels:

1. Hand in hand oké, slaan, schoppen, duwen, daar doen wij niet aan mee!
2. Spullen van jou, spullen van mij, zorg ervoor dan blijven we blij!
3. Lachen is fijn, uitlachen doet pijn.
4. Zegt een ander iets, zeg dan even niets.
5. Kun je het even niet alleen, dan zijn er anderen om je heen.
6. Bij het spelen binnen en buiten, mag ik niemand buiten sluiten.
7. Doet een ander iets goed, geef hem een pluim op zijn hoed!

Anti-pestprotocol kinderen

De meeste basisscholen werken met het **anti-pestprotocol**. Een van de uitwerkingen hiervan is het opstellen van omgangsregels in de klas. Deze door de kinderen zelf bedachte regels worden samen met hun handtekening ingelijst en in de klas opgehangen. Bijvoorbeeld:

- We spreken positief over de ander en werken zo aan een goede sfeer in de groep.
- We sluiten niemand buiten.
- We noemen elkaar bij de voornaam en luisteren naar elkaar.
- We gaan positief met elkaar om en letten op ons taalgebruik (dus geen vechten, treiteren en schelden).
- We lachen elkaar niet uit en beoordelen niemand op uiterlijk.
- We laten elkaar met rust, we bemoeien ons niet met de ander.
- We hebben respect voor de spullen van een ander.

Uit: Gedragscode (17-11-2008) van Basisschool Christoffel in Tilburg.

Een andere mogelijkheid is om aan de hand van een lespakket gedragsregels op te stellen. Er zijn diverse lespakketten op de markt, zoals:

- **Schoolregels.nl** van Bureau Credo.
- **Taakspel. Een hulpmiddel bij het invoeren van klassenregels** van de CEDgroep.
- **De Kracht van 8.**

Met deze regels hebben de kinderen voor zichzelf een gedragslijn uitgezet. Bij wangedrag kan een kind op de afgesproken regels gewezen worden door andere kinderen én de leerkracht. Bij herhaalde overtreding legt de leerkracht een (pedagogische) straf op. Materiaal hiervoor is ontwikkeld door Uitgeverij Pica onder de titel **Goed gedrag kun je leren**. De gedragsregels zijn daarmee zowel leidraad voor gewenst gedrag als toetssteen voor ongewenst gedrag.

Nu er ook gepest kan worden via de elektronische middelen, is het belangrijk om digitale verkeersregels met de kinderen af te spreken. Deze regels krijgen een plaatsje in de bovengenoemde lijst. Bijvoorbeeld:

Gouden regels voor leerlingen

- Stuur geen gemene of vervelende berichten, dus niet discrimineren, pesten of (seksueel) intimideren.
- Surf niet naar pornosites, sekssites, racistische sites, treiter-/afzeiksites, enzovoorts.
- Verspreid geen opnames van medeleerlingen en/of docenten via je gsm of via e-mail.
- Meld het bij de leerkracht/systeembeheerder als je vervelende berichten krijgt.

Uit: PPSI-informatieblad *(On)veiligheid op de elektronische snelweg.*

Gedragscode personeel

De onderwijssector is waarschijnlijk de enige sector die met (jonge) mensenkinderen werkt, maar geen beroepscode kent. Dat betekent dat scholen/schoolbesturen zelf gedragsregels moeten formuleren voor hun personeel. Op basis van onaangename ervaringen met ongewenst gedrag van personeelsleden in het onderwijs, hebben de vertrouwensinspecteurs een lijst opgesteld met onderwerpen waarover schoolbesturen duidelijke afspraken met hun medewerkers moeten maken.

Wat is correct gedrag van een personeelslid qua:

- taalgebruik;
- grapjes/plagen/pesten;
- moppen/opmerkingen;
- één-op-één-contacten met kinderen;
- troosten/belonen/feliciteren in de schoolsituatie;
- straffen;
- fysiek contact;
- toezicht bij aan-, uit-, omkleden en douchen;
- eerste hulp verlenen;
- begeleiding bij buitenschoolse activiteiten;
- toezicht in slaapruintes bij buitenschoolse activiteiten.

Uit: *Handreiking vertrouwensinspecteurs.*

Verder kan gedacht worden aan afspraken over:

- sms-en;
- mailen;
- fotograferen.

Personeel dient zich in ieder geval te onthouden van:

- pesten;
- dreigen;
- agressie;
- geweld;
- ongewenste intimiteiten;
- seksueel misbruik;
- discriminatie;
- racisme.

Omgangsregels voor personeel worden, net als bij leerlingen, bij voorkeur opgesteld door het onderwijspersoneel zelf. Succesvolle omgangsregels moeten namelijk passen in de eigen schoolorganisatie en (uit)gedragen worden door het team.

Scholen hoeven hierbij niet zelf het wiel uit te vinden. Ze kunnen hun voordeel doen met de gedragscode die de **KVLO** opstelde voor de leerkrachten bewegingsonderwijs. Verder heeft PPSI de afgelopen jaren voorbeelden van omgangsregels verzameld in de bundel **Begrensd gedrag**. Ter inspiratie stelde PPSI '10 gouden gedragsregels' en 'Tel tot 10' op. Ook ontwikkelde PPSI het bordspel **Gedragen gedrag** om met het hele team omgangsregels te ontwikkelen. Via www.ppsi.nl zijn gratis spelaanvullingen te bestellen.

Omdat ook personeelsleden misbruik maken van de elektronische middelen, hebben de Besturenraad, Bond KBO, Bond KBVO, VBS en VGS gezamenlijk een **Modelregeling Elektronische informatie- en communicatiemiddelen** opgesteld voor personeel in het primair en voortgezet onderwijs. De Bond tegen het vloeken heeft materiaal ontwikkeld voor de **Taalbewuste school**.

Leerlingen van basisschool De Touw ladder uit Zoetermeer mogen op school geen zogeheten shockshirts meer dragen. Dat zijn shirts waarop schokkende of aanstootgevende teksten staan, zoals 'What the fuck', 'Bitch' of 'Lekker Belangrijk'. De school wil dat ouders en verzorgers hun kinderen niet meer in dergelijke shirts naar school sturen. Frits Jansen, adjunct-directeur van De Touw ladder, vindt dat de shirts weinig respectvol zijn voor medeleerlingen en leerkrachten.

Uit: Jeugdjournaal, 14-11-2005.

Regels voor ouders

Onderwijspersoneel wordt regelmatig geconfronteerd met intimiderende ouders. Scholen moeten direct duidelijk maken dat zij van dergelijk gedrag niet gediend zijn. Niet voor niets is de campagne **Veilige Publieke Taak** van start gegaan. Deze campagne vraagt aandacht voor correcte omgang met personeel in openbare functies, dus ook in het onderwijs. In het kader van deze campagne is de volgende gedragsnorm ontwikkeld:

Gedragsnorm campagne Veilige Publieke Taak

- Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak wordt nooit getolereerd.
- Werknemers in de publieke sector de ruimte moeten krijgen om hun werk goed te doen.
- Hun aanwijzingen altijd moeten worden opgevolgd;
- De orde niet mag worden verstoord.

Niet alle scholen doen aangifte tegen agressieve ouders. Toch is het belangrijk in het kader van rechtvaardigheid én de bestrijding van maatschappelijke ontsporingen om wel aangifte te doen. De school kan hiervoor een aangifteprotocol opstellen.

Steeds meer scholen stellen regels op voor ouders, zodat duidelijk is waar zij zich aan te houden hebben. Bijvoorbeeld:

Gouden regels voor ouders

- Houd u aan de schoolregels die ook voor de kinderen gelden.
- Benader uw kind, andere kinderen, de leerkracht en andere ouders positief.
- Breng uw kind op tijd in de klas.
- Bewaar de rust in het schoolgebouw.
- Maak een afspraak met de leerkracht als u iets wilt bespreken.
- Uit mogelijke ontevredenheid naar de leerkracht of de directie zonder schelden, dreigen of schreeuwen.

Scholen zouden vooraf meer duidelijkheid moeten geven aan ouders over wat ouders kunnen verwachten, maar ook wat er van hen verwacht wordt. Dat geldt ook bijvoorbeeld voor praktische zaken als elkaar de hand schudden. Meer informatie hierover vindt u in het CSV-informatieblad **Hand erop**.

Een aantal basisscholen werkt met **oudercontracten**, waarin vastgelegd is waartoe de school zich verplicht en wat de verplichtingen van de ouders zijn.

Meer informatie over beleidsmaatregelen vindt u op de CSV-site onder **agressie tegen personeel**.

Zichtbaar

De schoolregels moeten duidelijk zichtbaar zijn in het gebouw voor alle gebruikers, als herinnering aan hoe het hoort. Hiervoor kunnen allerlei (visuele) middelen worden ingezet:

- posters in de gangen (zie schoolregels.nl);
- pictogrammen in de klassen;
- stickers voor de kinderen;
- kalender met regel van de week/maand;
- verder moeten regels duidelijk leesbaar zijn:
 - in de schoolgids;
 - op de website van de school;
 - in de digitale nieuwsbrief voor medewerkers/ouders.

Naleven

Bij het opstellen van regels moet een basisschool ook meteen bedenken hoe deze regels worden gehandhaafd in de dagelijkse schoolpraktijk. Een regel die niet te handhaven is, kan beter worden geschrapt. Zoals bij verkeersovertredingen een boete hoort, zo horen bij overtredingen van schoolregels ook sancties. Sancties laten zien dat de regels serieus genomen moeten worden. Bij dit serieus nemen hoort lik-op-stuk-optreden in geval van overtredingen. Naast het vastleggen van sancties bij iedere regel, moet ook worden vastgelegd wie sanctioneert (alle personeelsleden, de groepsleerkracht, de schoolleiding, enzovoorts).

Tijd

Sommige gedragsregels worden ingehaald of juist aangebracht door de tijd. Denk bijvoorbeeld aan de onwenselijke digitale pesterijen. Om een optimaal veilige school te blijven is het nodig om de schoolregels regelmatig te beoordelen. Werken ze nog of zijn er nieuwe regels nodig? Zo nodig kunnen regels worden aangescherpt, toegevoegd of geschrapt.

Levend

Gedragsregels die het dagelijks verkeer op school in banen leiden, zijn geen statisch gegeven. Zij zijn aan verandering onderhevig, net als het leven op school. Een set basisregels voor kinderen, personeel en ouders is belangrijk, maar daarmee is de school niet klaar. Passende regels opstellen en overtredingen bestraffen, is een proces dat blijvend de aandacht van de school vraagt.